

GAMLA TIDERS ACKUMULATOREFFEKT

Av Gunnar Blomgren, Arjeplog

Att bli gammal var inte så lätt förr, såvida du inte kunde ta undan s.k. förgångna till dig själv på hemgården. Visserligen fanns fattigmedel på socknen, som flutit in vid bl.a. barndop, bröllop, begravningar, bouppteckningar mm, och en del socknar hade också en fattigstuga, men det var en absolut sista utväg innan döden anlände.

Från Harads berättade Filip Larsson på Kläppgården om ett par gamla gummor som hade det mycket svårt på sin ålders höst. Som liten, i slutet av 1800-talet och in på 1900-talet, blev Kläpp-Filip flera gånger skickad av sin moder Maria upp till Kläpphägnan med slaktavfall och fiskrens, som gummorna sen kokade soppa på. Gummorna fick troligen slaktrester och fiskrens från fler gårdar, i alla fall kom inte Filip ihåg att de åt något annat, förutom bär som de plockade själva.

Nedre delen av Kläpphägnan i Harads år 1938 med Kläpparnas fjällkor.

Gummorna hade fått bosätta sig i Kläpphägnan, där de hade en liten ”stuga” vid Stig Isakssons hus. Det var även fler fattiga som fått slå sig ner i Kläpphägnan.

Bland annat berättade Sko-Kalle om någon släkting till honom som bott i Gunno-stugo.

Gummornas ”stuga” var mycket provisorisk och kall. Den var byggd mot en stor sten, mot vilken de eldade. Stenen ackumulerade sedan värmen rätt länge, men frös gjorde gummorna för jämnan.

”Stenväggen” i Kläpphägnan

Det var inte något ovanligt på den tiden, att bostäder och kläder var dåliga. Kläpp-Filip sa, att hemma på Kläppgården var det även dåligt med varma kläder. På vintern när deras pappa Kalle kom in och tog av sig sina varma handskar och mössa, så skickades omedelbart Kläpp-Filip, eller någon av hans syskon, ut med dessa varma plagg i något arbete. Det var Filip's moder Maria som styrde gården med järnhand. Hon var

mycket försiktig, eller snarare snål, om allt. Men när det verkligen behövdes kunde hon hjälpa dem som hade det sämre. En gång hade Filip blivit sänd av henne upp till gummorna vid stenen med hela 2 riksdaler, vilket var mycket pengar på den tiden.

Hemma hade Filip och hans syskon aldrig fått smaka på någon sötsak. Första gången var i granngården, där Andersmoran hade en liten sirapsburk i chiffonjén. När de gjort ett ärende eller arbete så fick de en liten slick sirap. Rena himmelriket enligt Filip.

Att liksom gummorna i Kläpphägnan elda mot en stor sten var ett gammalt sätt att ackumulera värmen. Titus Engström på Betsgården i Harads berättade, att när Lappalainen tog på sig odlingsdikningen av Nymyran åt haradsbönderna, tog han till samma knep.

På höstkanten, under dikningen, kastade han då och då upp ved på en stor flat sten och lät det

Chiffonjén från gården ”Anders”

brinna där hela dagarna. På kvällen rakade han sedan bort elden och sopade undan askan med granris, samt la sig att sova där. Det var varmt och skönt ända till morgonen.

Lappalainen var en snabb och arbetsam dikare. Hemligheten med hans arbetsförmåga var bl.a. att han höll spaden nästan rakbladsvass. När tröttheten blev alltför stor brukade han bre på ordentligt med smör på brödet och lägga smörgåsen upp och ned på en myrstack. Sedan var det bara att ta bort ”dorrinålarna” och äta upp myrorna som fastnat i smöret. Det gav extra energi och tröttheten var som bortblåst.

Ett annat gammalt skogsmannaknep när orken avtog, var att hålla handen över myrstacken och sedan andas in myrsyran. Det blev en riktig kick!

Några av Kläppbarnen.

Stående: Albin

Sittande från vänster: Filip, Emil och Siri